

FUTBAL:
PRAVDIVÁ
SAMO MAREC HISTÓRIA

Ilustrovala Lucia Čermáková

IKAR

FUTBAL:
PRAVDIVÁ
SAMO MAREC HISTÓRIA

Ilustrovala Lucia Čermáková

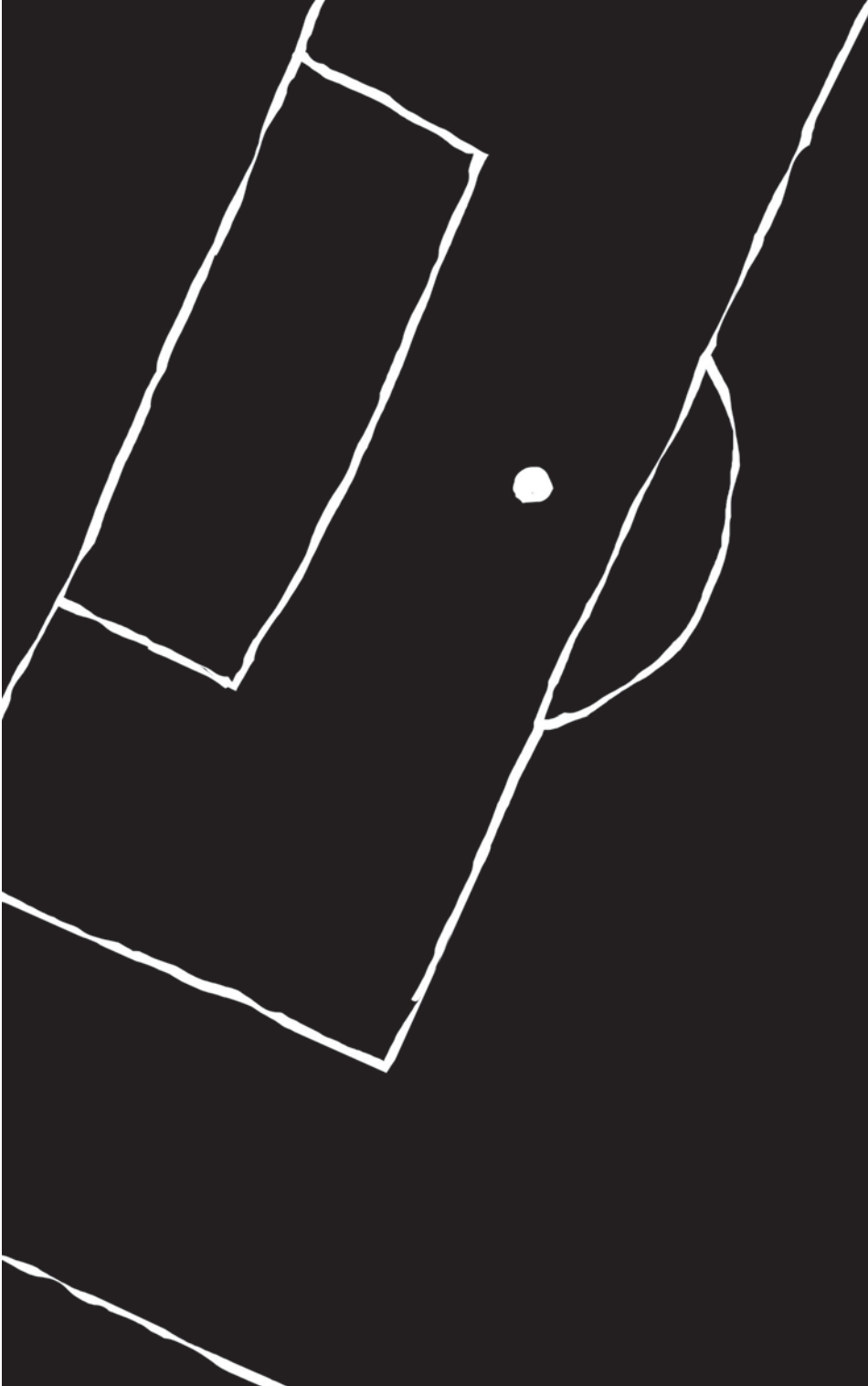
FUTBAL:
PRAVDIVÁ
SAMO MAREC HISTÓRIA

FUTBAL:
PRAVDIVÁ
SAMO MAREC HISTÓRIA

Ilustrovala Lucia Čermáková

Text © 2019 by Samo Marec
Illustrations © 2019 by Lucia Čermáková
Design © 2019 by Ondrej Jób
Slovak edition © 2019 by IKAR, a.s.

ISBN 978-80-551-6914-9

1/1/73

Svetové hviezdy

Ten, ktorý ľuďom prinášal radosť

Zabudnite na Pelého, na jeho dokonalosť, úsmev a profesionalitu. Prichádza totiž Manuel Francisco dos Santos, človek nedokonalý, ba dokonca veľmi omylný. Človek, ktorý sa ne-usmieval a nebol profesionál, zato miloval futbal viac ako kto-koľvek iný. Nechcel nič, len ho hrať a prinášať ľuďom radosť. A ľudia ho milovali. Keď ešte stále mladý, a predsa už zabudnutý zomrel, práve to mu na hrob napísali: Tu leží ten, ktorý priniesol ľuďom radosť. Pre futbalistu sotva existuje väčšie vyznamenanie.

Hral tak, ako žil, a žil tak, ako hral. Preto ho milovali. Bol ako oni, bol jedným z nich. Dokázal to, čo okrem neho azda už len Diego Maradona o mnoho rokov neskôr: celkom sám dotiahnuť svoju krajinu až k titulu majstrov sveta. A robil to tak, ako to robia najväčší kúzelníci: štadión bol jeho javiskom, futbal jeho predstavením, lopta jeho milenkou. On sám bol vždy v hlavnej úlohe.

Nájdete ho v každom rebríčku najlepších hráčov histórie, nájdete ho na čiernobielych fotografiách, nájdete niekoľko starých a nekvalitných zostrihov toho, ako hral, ale žiaden z nich Manuela Francisca dos Santosa nevystihne v jeho úplnosti. Vlastne ho nevystihne vôbec. Svet ho totiž poznal pod iným menom a to dodnes vyvoláva zimomriavky. To meno bolo Garrincha.

Narodený pod nešťastnou hviezdou

Koncom 19. storočia dorazila do brazílskeho Pau Grande, asi 70 kilometrov od Ria de Janeiro, britská priemyselná spoločnosť a nenašla tam nič. Vyťala teda stromy, vytvorila cesty, postavila továreň a pre robotníkov vybudovala celkom nové mesto. Nazvala ho Pau Grande. Jeho obyvateľov naučili Angličania okrem iného aj jednu mimoriadne dôležitú vec: hrať futbal.

Ako všetci ostatní obyvatelia Pau Grande, začal v továrni tesne po svojich štrnástych narodeninách pracovať aj Garrincha. Cez víkendy hrával za továrenský tím, ale futbal ako taký ho nezaujímal.

Keď sa v roku 1950 majstrovstvá sveta konali v Brazílii, domáci tím šokujúco prehral s Uruguajom a privodil tak najtemnejší deň v histórii celej krajiny. Smútili všetci okrem Garrinchu – ten úprimne nerozumel, čo sa deje a prečo je to dôležité. Finále strávil na rybách. O osem rokov vo finále sám nastúpi, kým sa to však stane, musí sa toho udiť ešte mnoho.

Keď sa Manuel Francisco dos Santos narodil, hviezdy mu nepriali. A nepriali mu vlastne nikdy – teda okrem krátko obdobia, keď bol na absolútnom svetovom výslní. Predtým aj potom nič, len chudoba a utrpenie.

Jeho príbeh sa začína takto: pôrodná baba si ako prvá hneď po narodení všimla, že je Manuel krivý. Bol aj malý a chorľavý, z toho vznikla prezývka – garrincha je oriešok, onen malý vtáčik, rovnako malý a vetchý, ktorý však poletuje presne tak živo a slobodne, ako poletoval Garrincha, keď bol vo svojom živle. Túto prezývku mu dala jeho sestra.

Nikdy poriadne nevyrástol, nemeral ani meter sedemdesiat, mal krivú chrbticu aj nohy. Pravú mal vykrútenú dovnútra, ľavú smerom von a navyše ešte aj o šesť centimetrov dlhšiu. Z medicínskeho hľadiska bol invalid. Keď mal šesť rokov, detský lekár rodičom oznámil, že s ohľadom na diagnózy by nemali mať veľké očakávania. Ani ich nemali. Chudobný manželský pár sa o svoje dieťa sotva dokázal postarať, spomienky na detstvo boli spomienkami na večne opitého otca. Cachaça, pálenka z cukrovej trstiny, ho načisto opanovala a vládla nad ním, až kým nezomrel na rakovinu pečene.

A predsa: dieťa, ktoré sa narodilo do chudoby a alkoholizmu, dieťa, ktoré sotva ukončilo základnú školu a bolo považované za invalida, dokázalo zo svojho nešťastia vyťažiť maximum.

Hovorí o ňom ako o najlepšom driblérovi v histórii futbalu, ako o nevyočítateľnom kúzelníkovi. Práve vďaka krivým nohám bol nepredvídateľný, práve vďaka tej zvláštnej dengľavosti žiaden obranca nikdy nevedel, čo urobí a kam sa pohne. A on to miloval.

V celej histórii futbalu nikto nepriniesol ľuďom toľko radosť. Keď hral, ihrisko sa menilo na cirkusovú manéž, z lopty sa stalo skrotené zviera a zápas bol pozvánkou na oslavu. Garrincha sa so svojím miláčikom maznal a spolu robili také kúsky, že ľudia od smiechu takmer umierali. Preskakoval cez ňu, chodil okolo nej, skrýval ju, dovolil jej, aby sa okolo neho kotúľala, potom ju dobiehal. A popritom pozoroval bezmocných obrancov, ktorí sa v zúfalstve zrážali, napísal o ňom legendárny juhoamerický novinár Eduardo Galeano.

Nebezpečnejší ako Pelé

Keď sa prvýkrát objavil na tréningu brazílskeho mužstva Botafogo, mal už dvadsať rokov, bol prvýkrát ženatý a mal prvé dieťa zo štrnástich.

Tiež už vtedy fajčil a pil fľašu pálenky denne. To bol zvyk, ktorý si počas celej kariéry udržal a ktorý ho nakoniec stál život.

Hneď na druhom tréningu dal jasličky Niltonovi Santosovi, kapitánovi brazílskej reprezentácie. Ten okamžite vedel, s akým hráčom má do činenia. Presvedčil klub, aby s týmto chlapcom, ktorý takmer nevedel ani čítať, rýchlo podpísal zmluvu. „Bude lepšie, ak bude hrať s nami ako proti nám,“ povedal.

Bol to vynikajúci obchod. Garrincha dal o dva mesiace vo svojom prvom plnom zápase tri góly a celkovo strávil v Botafogu viac ako desať rokov, počas ktorých ich ako krídelník nastrieľal vyše 270. Na omnoho viac prihral.

Zrazu sa stal slávnym. Chodili sa naňho pozeráť desaťtisíce, ba státisíce divákov, stal sa miláčikom tribún aj smotánky.

Druhýkrát sa oženil a zobral si svoju životnú lásku, tanečnicu samby Elzu Soaresovú. Stal sa ešte slávnejším.

Tešilo ho to, užíval si všetko, čo mu sláva priniesla, zároveň ho však zastihla nepripraveného. Stále to totiž bol ten istý chlapec, ktorý len pred niekoľkými rokmi pracoval vo fabrike. O peniazoch mal len veľmi vágnu predstavu, jeho schopnosť čítať bola prinajlepšom obmedzená, zmluvy často podpisoval ešte predtým, ako na ne doplnili sumy. Futbal preňho nebol živobytím, ale životom. Nehral ho pre peniaze, ale preto, že ho jednoducho miloval.

Na majstrovstvách sveta sa prvýkrát ocitol v roku 1958 vo Švédsku. Ten šampionát si svet pamätá najmä vďaka sedemnásťročnému Pelému, ktorý vtedy prvýkrát zažiaril a na viac ako desaťročie sa stal najlepším hráčom sveta. Skutočný príbeh je však iný a o niečo zložitejší.

Keď bol Garrincha v roku 1950 na rybačke a Brazília vypadla, znamenalo to pre ňu koniec sveta. Na majstrovstvách sveta o štyri roky neskôr vypadla opäť, titul namiesto nej získalo nemecké mužstvo plné amatérov.

Pozrela sa na svoje *jogo bonito*, na krásne, priam umelecké poňatie futbalu, ktorému tak verila, a dospela k záveru, že na európskom futbale, na jeho taktike a príprave, predsa len niečo bude. Rozhodla sa aspoň trochu inšpirovať. Pred majstrovstvami sveta 1958 mala niečo, čo prvýkrát pripomínalo taktiku. Hráči sa navyše museli podrobiť psychologickým a inteligenčným testom. Garrincha v oboch zlyhal. Na opis jeho inteligencie aj psychiky dnes existujú presné termíny, hovoríme však o iných časoch. Na majstrovstvá sveta cestoval, prvýkrát však nastúpil až v treťom zápase proti Sovietskemu zväzu. Sovieti vtedy mali vynikajúce mužstvo, Brazílčania sa ich doslova báli. Tréner zasiahol: okrem Garrinchu prvýkrát svetú ukázal aj sedemnásťročného mladíka, z ktorého sa neskôr stal najlepším hráč v dejinách futbalu. Volal sa Pelé.

Dvaja nováčikovia sa Sovietov nemali prečo báť. V prvej minúte trafil Garrincha žrd', hneď potom prihral Pelému do čistej šance a ten tiež trafil tyčku. Boli ako hurikán. O prvých troch minútach toho zápasu sa doteraz hovorí ako o najlepších troch minútach futbalu v dejinách.

Brazília nakoniec vyhrala 2:0, hoci mohla aj vyššie. A zastavila sa, až keď získala majstrovský titul. Hráči oslavovali, krajina plesala, pretože titul bol konečne tam, kam patril. Doma. Svet žasol, všetci oslavovali Pelého, len Garrincha bol sklamaný. Bezprostredne po zápase sa ani veľmi netešil, myslel si, že majstrovstvá sa hrajú ligovým systémom a užije si viac zábavy. No práve zistil, že po finále je koniec.

Taký však bol: miloval obohrávať obrancov nie pre tituly, ale pre číre potešenie. V onom zápase so Sovietskym zväzom urobil na jedného zúfaleho hráča súpera kľučku, vyviedol ho z rovnováhy a ten spadol. Garrincha si loptu pristavil, Sovietovi pomohol späť na nohy, a potom ho obohral znova.

Často sa rozbehol, loptu nechal za sebou, a keď sa obranca rozbehol s ním, ukázal mu, že lopta je úplne inde. V jednom zápase sa predribloval až do autu, ale rozhodca neprerušil hru – chcel sa na jeho kúzla s loptou jednoducho pozeráť aj ďalej.

„Garrincha bol vtedy nebezpečnejší ako Pelé, dokázal neuveriteľné veci,“ povedal o ňom waleský obranca Mel Hopkins, ktorý mal smolu, že mu musel čeliť. A pripojil sa aj samotný Pelé: „Garrincha bol neuveriteľný, jeden z najlepších v histórii. S loptou dokázal kúsky, na ktoré nikto iný ani nepomyslel.“

Majstrovstvá sveta 1962: z akej planéty je Garrincha?

Chcel ho kúpiť Real Madrid aj Juventus Turín. Bol taký žiadaný, že Inter Miláno bol dokonca ochotný spojiť sa so svojím najväčším rivalom, milánskym AC – jeho príchod mali

financovať spolu a on mal jednu sezónu hrať za jeden klub a ďalšiu za druhý.

Boli to iné časy. Hráčov z iných kontinentov ste vtedy mohli vidieť prinajlepšom na majstrovstvách sveta raz za štyri roky, aj to len v krátkych zostrihoch. Priame prenosy neexistovali. Práve preto juhoamerické kluby prichádzali do Európy na turné. Bol to pre ne veľmi dobrý zdroj príjmov a navyše mali istotu, že európskych divákov, zvyknutých na disciplínu a istú vypočítateľnosť, očaria. Na jednom takom turné Garrincha očaril aj istú švédsku dámu a zanechal jej po sebe syna.

Napriek európskym výletom však jeho schopnosti ostávali stále pomerne utajené. Kolovali o nich legendy, nedostatok záberov prial fantázii. Na ďalšiu časť predstavenia tak svet musel čakať až do majstrovstiev sveta v roku 1962. Tam Garrincha zažiaril naplno. Pelé sa v druhom zápase zranil a na turnaji už nenastúpil. A bol to práve maličký a nevypočítateľný Manuel Francisco dos Santos, kto Brazíliu dotiahol k titulu.

„Z akej planéty je Garrincha?“ pýtal sa čilský denník El Mercurio po tom, čo Brazília aj vďaka jeho dvom gólom v semifinále vyradila domácu reprezentáciu. Spolu dal na turnaji štyri góly, ocitol sa v najlepšej jedenástke šampionátu, bol vyhlásený za najlepšieho hráča, a nezáležalo mu na tom. Bol však na vrchole. Miloval futbal, miloval ľudí a ľudia milovali jeho.

Už vtedy však nebolo všetko v poriadku. Tesne po turnaji v roku 1958 pribral. Okrem piatich detí, ktoré mal so svojou právoplatnou manželkou Nair, sa mu narodilo ďalšie. So ženou sa rozvedol, zobral si tanečnicu Elzu Soaresovú, ktorú sme už spomínali. Tá ho opustila, keď ju opitý zbil.

Jeho zlyhania sa množili. Opitý prešiel autom otca, neskôr rovnako opitý havaroval a pri tejto nehode zahynula jeho svokra. Čoraz viac ho trápili zranenia kolien, bez ktorých

nemohol bežať, robiť kľučky a prinášať ľuďom radosť. V nasledujúcich troch rokoch odohral iba trinásť zápasov a stále viac pil.

Keď prišli v roku 1966 ďalšie majstrovstvá sveta, mal ešte len tridsaťdva rokov, ale bol už len tieňom samého seba – podobne ako celá Brazília. Zápas s Maďarskom, ktorý prehrala 1:3, bol jeho posledným. Zo šesťdesiatich zápasov v národnom drese to bola zároveň prvá aj posledná Garrinchova prehra.

Nasledoval strmý pád.

Ten, ktorý ľuďom priniesol radosť

Z Botafoga Garrinchu predali do konkurenčného klubu Corinthians, ale ani tam sa dlho neohrial. Ocitol sa v Kolumbii, vrátil sa do Brazílie. Blúdil. Mal tridsaťdeväť rokov a stále hral, hoci už len v podradnom tretoligovom klube a len preto, že nemal peniaze. Priťahoval davu, ale už sa veľmi nebolo na čo pozeráť. Sláva pominula, peniaze, o ktoré sa nikdy nezaujímal, zmizli. Čoraz viac pil. Už nehral ako vždy predtým pre radosť, ale preto, že musel. Až kým ako štyridsaťročný neskončil úplne.

Ôsmeho decembra 1973 zaplnilo tribúny legendárnej Maracany 130-tisíc divákov a Garrincha nastúpil na svoj rozlúčkový zápas proti svetovému výberu FIFA. V istom momente počas prvého polčasu, keď mala Brazília loptu, rozhodca zápas prerušil. Garrincha sa mohol rozlúčiť: odkráčal z ihriska, odbehol oslavné kolo okolo tribún a za búrlivého potlesku zmizol v tuneli. A zmizol úplne.

Z verejného života sa vytratil a to bolo azda aj dobre. Ak by sa totiž objavil, bol by to nesmierne smutný pohľad. Posledné roky svojho života prežil nielen v ústraní, ale aj v chudobe a zabudnutí. Úplne prepadol alkoholu, stala sa z neho fyzická aj psychická troska. Bez futbalu nemal jeho život zmysel. Posledné roky jeho života neboli šťastné, a keď 20. januára

1983 ako štyridsaťdeväťročný zomrel na cirhózu pečene, mnohí to vnímali ako vyslobodenie.

Mnohí si práve vtedy naňho opäť spomenuli. Na pohrebnom sprievode, ktorý sa tiahol od Maracany až do jeho rodného mesta Pau Grande, sa zúčastnili milióny ľudí. Vo favelách sa na múroch objavovali jeho obrazy spolu s poďakovaním: Vďaka ti, Garrincha, za to, že si žil.

Jeho náhrobný kameň zdobí nápis *Tu v pokoji odpočíva ten, ktorý priniesol ľuďom radosť. A práve v tom sa skrýva Garrinchovo čaro.*

Väčšina záznamov jeho kúziel je čiernobiela a to im dodáva isté čaro. Garrincha pochádzal zo sveta, v ktorom futbal ešte nekráčal ruka v ruke s televíziou, v ktorom sa o hráčoch nepísalo v súvislosti s prestupmi a peniazmi, ale s futbalom, ktorý hrali. Mané Garrincha bol jednoduchý chlapec a takým aj ostal. Bol smutným hrdinom a nakoniec aj smutným klaunom. Hovorila o ňom, že bol Charliem Chaplinom futbalu. Hovorila o ňom, že ak by sa narodil v inej ére, všetko by sa bolo skončilo inak. Keby sa však Garrincha narodil v inej ére, možno by vôbec neexistoval. Netrénoval, o taktiku sa nezaujímal, lebo jej nerozumel. Na ihrisku bol sebecký, nedisciplinovaný, nepredvídateľný a úžasný. Nedbal o životosprávu ani budúcnosť. Jeho hra prinášala ľuďom radosť a oni ho milovali, lebo bol zrkadlovým odrazom ich samotných.

Svoje obrovské fyzické nedostatky dokázal premeniť na výhodu a nie napriek, ale vďaka nim sa dostal z chudoby na výslnie. A potom naspäť do chudoby. Neprešiel psychologickým ani intelligenčným testom, ale vyhral majstrovstvá sveta a potom aj tie nasledujúce. Dokázal, že futbal nie je veda, ale umenie. Vlastne tak dokázal, že brazílske poňatie futbalu je správne. Vždy ho viac zaujímala hra ako výsledok. Dôležitý preňho nebol cieľ, ale cesta.

V poslednom prípravnom zápase pred majstrovstvami sveta 1958 prekľučkoval cez troch hráčov Fiorentiny aj brankára. Stál pred prázdnu brámkou, ale namiesto toho, aby dal gól, počkal na obrancu. Keď sa ten vrátil, Garrincha urobil ďalšiu kľučku, a až potom dokráčal do bránky s loptou pri nohe. Na štadióne sa rozhostilo ticho, teda okrem jeho spoluhráčov – tí mu nadávali. Obávali sa totiž, že sa podobnej nezodpovednosti dopustí aj na majstrovstvách sveta.

Klub využíval jeho neznalosť a prakticky ho neplatil. Bol jeho najväčšou hviezdou, ale takmer všetci ostatní hráči zarábali viac. Niežeby zarábal málo alebo si peniaze neodkladal, práve naopak: keď mu priatelia navrhli, aby si zabezpečil finančného poradcu, ten ho doma v Pau Grande navštívil. V dome vo favele našiel hŕby peňazí doslova všade: pod posteľou, ukryté v matraci a pod umývadlom. Vlhli tam a hnili.

Volali ho Anjel s krivými nohami. Keď hrali spolu, často Pelého zatienil. Mnohí hráči dali viac gólov, mnohí vyhrali viac trofejí, mnohí hrali dlhšie aj lepšie. Väčšina z nich prežila šťastnejší život, Garrincha však – hoci len nakrátko – prežil svoj sen.

Pelé bol profesionál a dnes je v pozícii zhovievavého a vševedúceho otca futbalu. Garrincha futbal stelesňoval, dal mu dušu a zmysel. Pelé je svetovým symbolom, Garrincha brazílskym. Bol z ľudu a s ľuďom, stelesnil celú spoločnosť s jej radosťami aj problémami.

Takto žil a taký bol Mané Garrincha, invalid, imbecil a alkoholik, ale aj najlepší driblér v histórii futbalu, ktorý ľuďom priniesol radosť a oni ho za to milovali.

Kráľ svetového futbalu

Vždy sa nájde ktosi, kto nebude súhlasiť, najmä pri otázkach, ktoré sú záležitosťou pocitu. A šport takou je. Neexistuje objektívne kritérium. Môžete tvrdiť, že váš obľúbený hráč je najlepší, lebo dal najviac gólov, ale odpovedia vám, že ten ich obľúbený je lepší. Gólov dal síce menej, ale boli dôležitejšie. Môžete tvrdiť, že váš obľúbený hráč vyhral všetko, čo sa dalo, ale povedia vám, že aj ten ich vyhral úplne všetko a ešte aj niečo navyše. A keď už nič nepomôže, povedia, že hral krajšie. Jednoducho sa im páči viac.

Práve o to totiž nakoniec ide: nerozhodujeme sa na základe faktov a štatistík, ale na základe osobných sympatií. Nemôžeme sa zhodnúť na tom, kto je najlepším hráčom futbalovej histórie. Určite nie všetci. Vždy sa nájdú ľudia, ktorí budú tvrdiť, že najlepší bol aj tak Diego Maradona. A keď sa ich opýtate prečo, uvedú veľmi dobré dôvody.

Napriek tomu platí, že v tomto panuje síce nie úplná, ale predsa len maximálna možná jednota – tak ako je najlepším hokejistom Wayne Gretzky, najlepším hráčom futbalovej histórie je istý Brazilčan menom Edson Arantés do Nascimento, tiež známy ako Pelé.

O jeho úspechoch už vznikli stovky článkov, celé knihy a dokumenty. Každý jeho gól, každý pohyb, všetko, čo dosiahol, aj všetko, čo urobil, bolo popísané a rozanalyzované. Na Pelého adresu sa vyjadril každý, kto vo futbale niečo znamená, aj tí, ktorí neznamenajú nič. Nedá sa napísať niečo, čo už nenapísal nikto iný a navyše lepšie.

A tak namiesto toho, aby sme opäť napísali, že bol Pelé najlepším svetovým hráčom, že získal tri tituly majstra sveta a nezískal len tie prvenstvá, ktoré získať nemohol, poďme sa radšej pozrieť na to, prečo je Pelé nielen najlepším hráčom futbalovej histórie, ale aj jeho najväčšou osobnosťou.

Najlepší hráč najlepšieho mužstva

Keď sa v roku 1958 začali majstrovstvá sveta vo Švédsku, o Pelém nikto nepočul. Mal sedemnást rokov, a hoci sa o ňom v Brazílii hovorilo ako o obrovskom talente, v Brazílii sa ako o obrovskom talente hovorí o kadekom. Cesta k superlatívom je v krajine krátka a rýchla, nádeje sú obrovské a predstihne ich len sklamanie, ktoré prichádza po tom, čo krajina vzápätí zistí, že sa opäť mýlila.

Samozrejme, že keď skaut Brito priviedol Pelého do Santosu, povedal, že privádza najlepšieho hráča všetkých čias, ale to sa hovorilo o mnohých – väčšinou o tých, ktorých mená si dnes už málokto pamätá.

Pelého vo Švédsku v roku 1958 nielen nikto nevidel a nepočul, on dokonca ani nehral. Objavil sa až v treťom zápase. Bol veľkou neznámou, ktorá zatiaľ pútala len tým, že nikto mladší nikdy na zápas majstrovstiev sveta nenastúpil.

Pelé však okamžite upútal címsi iným: v prvom zápase proti Sovietskemu zväzu prihral na gól, v ďalšom proti Walesu jediný gól dal a Brazília vďaka nemu postúpila. V semifinále vyhrala Brazília nad Francúzskom po polčase 2:1 a Pelé dal potom hetrik, no a vo finále proti Švédom dal ďalšie dva góly. Ako sedemnástročný nastúpil v štyroch zápasoch a dal v nich šesť gólov.

Začal skoro, vydržal dlho, napriek tomu ho svet viac nevidel ako videl. Priame prenosy neexistovali, on hral za Santos v Brazílii a Európa si ho mohla vychutnať len vtedy, ak sa klub vydal na turné. Čo aj, samozrejme, robieval, pretože za to dostával nemálo peňazí a s Pelém ešte omnoho viac.

Paradoxné však je, že Pelé vlastne na majstrovstvách sveta, na hlavnom svetovom javisku, častejšie nehral ako hral. V roku 1958 nastúpil až v treťom zápase a vyhral Brazílii titul. V roku 1962 sa hneď v druhom zápase zranil. Dovtedy stihol Mexičanom jeden gól dať a na ďalší prihrať, ale na majstrovstvách, ktoré Brazília aj bez neho vyhrala, opäť väčšinu